קבלה · ספר יצירה · מפרשים

רס"ג על ספר יצירה

רב סעדיה גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רס"ג על ספר יצירה

רב סעדיה גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רסג-על-ספר-יצירה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 5
משנה ו 6
משנה ז 6
משנה ח 6
משנה ט 7
משנה י 7
משנה יא 7
משנה יב 8
פרק ב 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ג 10
משנה ד 10
משנה ה 11
משנה ו 12
פרק ג 12
משנה א 12
משנה ב 12
משנה ג 13
משנה ה 13
משנה ו 13
פרק ד 14
משנה א 14
משנה ב 14
משנה ד 16
משנה ה 17
משנה ו 17
משנה ז 17
משנה ח 17
משנה ט 17
משנה י 17
משנה יא 17
פרק ה 17
משנה א 17
משנה ב 19

פרק א

משנה א

בשלשים ושתים וכו'. פי' יו"ד ספירות וכ"ב אותיות ולקמן מפרש להו ליו"ד ספירות בפרק זה:

חקק י"ה ה' צבאות אלהי ישראל אלהים חיים וכו'. פר"ס השמות האלה י"ה ידו"ד, בי"ה ידו"ד בשני שמות אלו ברא ב' עולמות שנאמר כי בי"ה ה' צור עולמים צר עולמים שנים העוה"ז והעוה"ב, כי שמו אותו ג' שמות הו"ה הי"ה יהי"ה משמע ג' לשונות להבא ולשעבר והוה כנגד ג"פ ק' ק' ק'. וכן תקנו חכמים לומר בסדר קדושה קדיש בשמי מרומא וגו' כמו שמפורש במשנת מרכבה פרש"ז עליו עננו שברא לוילון ומעון להללו ולשבחו שם. קדיש על ארעא עובד גבורתיה הם הנסים שעושה לנו בכל יום וזהו שאנו אומרים בכל יום וקדש את שמך בעולמך על מקדישי שמך:

צבאות. כלומר אות הוא בצבאותיו שאין כל צבאותיו יכולין לראותו רק באות שלו כלומר בכרוב המיוחד שברא לאות על כסאו להיות שם מהלל, ישראל שר הוא על עמו ישראל (בפני) אלהים חיים המחיה את כל החיים. ושלשה נקראים חיים האלהים והמים ועץ החיים. אל שהוא חזק ואמיץ למקשים ערפם נגדו ליפרע מהם, ומיהו אינו כמלאך שנאמר בו כי לא ישא לפשעכם אך הוא רחום וחנון. שדי, שאמר לעולם די. רם, שהוא יושב ברומו של עולם. נשא, שהוא נשא על כל נשאים נשא בכבוד וגודל ותפארת והוא נושא וסובל כל בזרועו בכח גבורתו מעלה ומטה. דרך נושאים הם למטה ומשאם למעלה אבל הקב"ה הוא למעלה ונושא למטה בתליית דברו והוא למעלה שנאמר נוטה צפון על תהו תולה ארץ על בלימה. שוכן עד, שמלכותו עדי עד בלי סוף ותכלית. וקדוש שמו, שהוא קדוש וכל משרתיו הקדושים אליו אומרים קדוש קדוש קדוש. בשלשה ספרים, פר"ס ג' מיני ספירות אמ"ש אחת, והן שלש אמות כדפי', ז' כפולות שתים, י"ב פשוטות שלישית:

והגי' בספר וספר וספור. בספר כיצד לשון מנין שכל האותיות נעשו במנין. כגון אי"ק בכ"ר גל"ש. א' עשירית לי'. י' עשירית לק'. וכן בכ"ר גל"ש. וכן אב"ג טול אחד מן הג' שהיא האות השלישית ושים על אות ראשונה ונעשו שלשתן ג' פעמים ב' ב' ב'. וכן בג"ד שים אחד מן הד' על הב' ונעשו ג' ג' ג'. אי נמי האות האמצעית מן הג' אותיות היא שליש מג' האותיות רצופות וכן כלם. ספר, היא הכתיבה שעשה צורת האותיות שאינן דומות זו לזו בכתיבתם וכן אפרש לקמן. המליך, היינו כתב האותיות ופר"ס המליך פי' הקדים:

משנה ב

עשר ספירות בלי מה ועשרים ושתים אותיות יסוד שלש אמות. פר"ס עיקר היצירה היא מאותן הג' אותיות שכל היצירות נבראו מאויר (רוח) ומים ואש. ואמות הוא מלשון כי אם לבינה תקרא שהוא לשון עיקר. ולקמן אפרש להו היאך ברא כל היצירות בכל אחד:

משנה ג

עשר ספירות בלי מה וכו'. פר"ס עשר ספירות כמפרש לקמן שהן בלימה כלומר בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר:

כנגד מספר עשר אצבעות אדם חמש כנגד חמש, ה' אצבעות רגל אחד כנגד ה' אצבעות רגל שני. וכן אצבעות הידים מכוונים חמש כנגד חמש וברית מילה המעור בין עשר אצבעות הרגלים. וכן הלב והלשון בין אצבעות הידים להזכיר האדם ולהזהירו על עשר הספירות שפירש למעלה שיהיו בלימה כלומר בלום לשונך מלדבר ולבך מלהרהר בהם וזהו במלת לשון דבור והל' נדגשה לשון מלה, ובמלת המעור הל' נרפית לשון מילה, והוא הברית להזכיר האדם ולהזהירו על מלת הלשון בעשר ספירות האמורות מלדבר מה היה קודם הספירות ומה יהיה אחריהן. וכן בלום לבך מלהרהר בהן בעשר ספירות היאך בראן ויצרן ועשאן:

משנה ד

עשר ולא תשע וכו'. כלומר לכך בראן עשר ספירות ולא פחות במנין תשע ולא יותר במנין י"א להבין בבינה ובחכמה שהן בלימת פיו ולשונו כמו מנין העשרה החוזר לתחלתן לי"א ולא ליו"ד שהרי מונין י"א י"ב י"ג. וכן לאחר כל העשיריות כן עשרים מונים כ"א כ"ב וכן ל"א ל"ב ומ' כך כשיעלה:

משנה ה

עומק כו'. לכך נברא ביו"ד ספירות לבלום מלהעמיק עצה בי' עמקים אלו אם יהיה ראשית או אם יהיה אחרית במה יוכל להיות לו טוב בג"ע מטובה שיהיה לו אם יעשה עבירה או מה יוכל להיות לו רעה בגיהנם מן הרעה שיהיה לו אם יעשה מצוה ומה למעלה מן המעון ומה למטה מן התהום ומה מכותל מזרחי ולהלן וכן מכל ארבע רוחות ולהלן. חמש פעמים [*] אצ"ל עשר פעמים, ואולי ר"ל שהם כפולים (ש"ל):] עומק גרסינן בבבא זו כנגד עשר ספירות לבלום בהן אך דע בלבך כי הקב"ה הוא אדון הכל לכן שמו בלשון אדני והוא אל מלך נאמן ומושל בכולן:

משנה ו

עשר ספירות בלימה צפייתן כמראה הבזק. שהם צופים לכרוב המיוחד ומכסים פניהם מאימתן בכל פעם ופעם כן נמי כשתדבר ביו"ד ספירות תהיה אימתן עליך:

ודברו בהן ברצוא ושוב וכו' רצה וממהרת לאחר ההלול לשוב למקומה וכן למאמרן של י"ס כסופה הממהרת ללכת אחרי הרוח הרודפה כן יאבדו וירדפו המהרהר והמדבר באותן י"ס:

ולפני כסאו הם משתחוים וכו'. פי' ר"ס העוסק בס"י זה ובמשנה זו חובה עליו להשתחות ליוצר כל ולאמר רוממו ה' אלהינו והשתחוו וכו' כמו שמראה הבזקין משתחוין:

משנה ז

יס"ב נעוץ סופן בתחלתן. פר"ס כדבר הנעוץ סופו בתחלתו שאין לו ראש וסוף כך לא תהרהר בלבך בסוף ובתחלת הי"ס:

כשלהבת קשורה בגחלת. פר"ס כשלהבת כמו שהשלהבת בין רחבה בין קצרה קשורה בגחלת כך דע שאדון יחיד ואין לו שני והכל קשור ותלוי עליו בזרוע עוזו:

ולפני אחד מה אתה סופר. פר"ס כשם שאין קודם לאחד כך אין קודם ליחיד בעולמו ולכך השווה כל הספירות למנין:

משנה ח

ולבך להרהר שוב וחזור לתחלת דבר לי' ספירות, והעמיד דבר על בוריו [אולי כן היה בגירסתו]. כלומר על אמיתת הדבר שנתן ברית לבלום העשר ספירות:

והשב יוצר על מכונו [אולי כן היה בגירסתו]. פר"ס אע"פ שברא הכסא והכרוב המיוחד לא אצל מכבודו ולא השרה שכינתו עליהם עד שבת בראשית לאחר שנבראו כל מעשיו בע"ס, וזהו שיסדו רבותינו וביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו:

ואם רץ לבך שוב למקום כו'. פר"ס אם ירוץ לבך ותקף עליך יצרך להרהר ולידע שוב אל המקום לתחלת הדבר, ולכך נאמר בהן לעיל לדבר בהן ברצוא ושוב:

ועל דבר זה נכרת ברית. כלומר להבין בדבר זה לבלום ביו"ד ספירות נכרת ברית מילה בין יו"ד אצבעות הרגלים וביום שנתן מילה לא"א ע"ה נשנית לו משנה זו וכרת עמו ברית שלא להרהר ולדבר אך לבלום ולכך עשה משתה גדול כאדם העושה משתה ביום המילה והברית:

משנה ט

יס"ב אחת רוח אלהים חיים. שהוא קול ורוח ודבור בלי דמות ובלא צורה לראשיתן אין חקר ולאחריתן אין תכלית ומשם אצל כבודו על הכרוב המיוחד על כסא הכבוד, ולקמן אפרשנו בעזרת הצור ברוך הוא:

משנה י

שתים רוח מרוח. הרוח שברא מרוחו כ"ב אותיות כמוהו בלא יסוד בלא רוח בלא חכמה להשכיל האוזן ככלי זכוכית העשוי בנפיחה כך האותיות נעשו מרוח הקב"ה ואמר באמירתן וברא עולמו ואף תוכל לברוא בריאה בכח אמירת האלפא ביתות, ולקמן אפרש כיצד:

משנה יא

שלש מים מרוח. כלומר מרוח פיו נבראו המים כביכול בשר ודם יכול לעשות כן שמתלחלח הבל רוח פיו ונעשו מים, כך הקב"ה נפח והוציא מים מלחלוח רוחו עד אין חקר ומספר ומאותן המים חצב תהו ובהו, פיר"ס תהו זה קו ירוק המקיף את כל העולם כלו, ובהו זה חשך שנברא סביב העולם קודם עלות השחר וע"כ נקרא כן על כי עולה אותו השחור ויבא אור וזכר לדבר ונטה עליה קו תהו ואבני בהו. אלו אבנים מפולמות המשוקעות בתהום. ומהם המים זבים ויוצאים לעולם והמים ההם שהוציא מלחלוח רוח הקדש לכן תלאם באויר בחללו של עולם במאמר קדוש כמו שרוח עומד בחללו של עולם שנאמר ובין המים אשר מעל לרקיע על לא נאמר אלא מעל ונתן באותן מים מסו להקרישן פרזוור"א בלעז ובמקצתן נטה ארץ בארבע רוחות, פרש מהן ומתחן למעלה מזרח מערב צפוי ודרום והעביר אשו הגדולה ליבש אותן המים שנטה ומתח בהן את הארץ לארבע רוחותיה ובחום האש שהיה חזק יותר במקום אחד מבמקום אחר בכך נעשו מהם אבנים ירוקות מהם אדומות מהם שחורות מהם לבנות. וכן בו"ד יוכל לבשל כ"כ מים עד שיעשה השאר מחמת הרתוח דבר קשה כאבן וכן נראה דלכך יוצא האש מן האבנים. ולפי שהארץ נעשית מן המים לכך אפרש לקמן שתולדות הארץ מים ומאותן המים קודם העברת האש לאחר ההקפאה שנתן בהם כדפרישית נעשו טיט ורפש וכיצד קצב מן המים רפש וטיט הקפיא אש ומים ונעשו טיט ורפש והוקרשו ונעשה אדמה. הא למדת כי חלק הקב"ה את המים לג' חלקים, חלק אחד הקפיא ונעשה ממנו ארץ, וחלק ב' אצל ונעשה שמים וכל צבאם שהוציא אש ומים ולקמן אפרש לה, וחלק ג' הם המים העליונים ומים התחתונים שנאמר מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וכל בשליש עפר הארץ:

משנה יב

ארבע אש ממים. שהוציא מחלק השלישי של מים אש כיצד לאחר שתלאם באויר הגיה זוהר מזוהרו הטוב והנורא וזיהר במים ומכח אותו הזוהר יצא האש ואל תתמה איך יוציא האש מן המים שהרי בדעת בני אדם המועטת ניתן לעשות כך ולהוציא אש ממים כיצד מביא כלי זכוכית טהור מאותו זכוכית הנקרא ברי"ק בלעז וממלאו מים ונותנו בשמש בירח תמוז שכחה של חמה מתגבר ונעורת של פשתים סביב לכלי הזכוכית ויוצא אש מן המים אשר בזכוכית. ופיר"ס שמשים איסקא יוצאת בניצוצות היוצאות מן הכלי ומבעיר, ומאותו אש היוצא מן חלק שלישי מן המים ברא שמים ומלאכים וחיות ואופנים וכסא הכבוד וכל צבא מרום מלבד הכרוב המיוחד שבראו מאשו הגדולה. אך שאר צבאות מרום לא רצה לבראות מאשו הגדולה שמא יעמם אשם לאשו הגדולה כי אש אוכלה הוא. ורבותינו פירשו [יומא כ"א ע"ב, ע"ש] דשש אשות הן ואשו של הקב"ה אוכלה אש ובשעה שאמרו המלאכים מה אנוש כי תזכרנו וגו' הושיט הקב"ה בהם אצבעו הקטנה ושרפם וזש"ה כי ה' אלהיך אל קנא אש אוכלה הוא והיצירה של צבא מרום היו מג' התולדות אש ומים ורוח שנאמר עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט. היינו דתנינן ומשלשתן יסד מעונו ולכן נקרא שמים שהיו מאש וממים, וגם לכך תולדות שמים אש שהאש עולה למעלה, וראיה לדבר שהרי כשתשים הקדרה על האש תהיה מבושלת יותר בקל מבזמן שהאש אצל הקדרה א"כ כח האש עולה תמיד. ושש ספירות הנותרות עוד לקמן אפרש להו שחתם בהם ששה קצוות הארץ בששה מינים שחלק בשמו הגדול של ג' אותיות יה"ו יו"ה הי"ו הו"י וי"ה וה"י. ופ"ר בספר צח ואשור אפרש שש ספירות הנותרות ה' עולמות וחתימת הקצוות הששית ואלו הן ה' עולמות, עולם הטרני, עולם הרברבנות, עולם המדע, עולם היצירה, עולם הנפש. ופירשו רבותינו עולם הטרני הוא לשון מהלל, ויש מפרשים לשון השתחויה כלומר שכבוד הקב"ה מלא כל העולם קול רוח ודבור ואם אין מקום להללו ולשבחו אנה ישבחוהו עליונים לכך ברא מעון וכסא וכרוב המיוחד על כסא כבודו יושב והזהיר מזוהר כסא כבודו מצד מערב שאין ענן פרוס לאותו צד, ובספר משנת מרכבה מפרש לה וזש"ה ויעש אלהים את הרקיע וגו' היינו מעון מיוחד ברקיע. עולם הרברבנות פ"ר הם המלאכים וחיות הקודש והאופנים. עולם המדע הוא נפש הבהמית כבהמה המכרת את קונה כך נראה באדם במרה והיא אדומה. עולם היצירה הוא שכר גיהנם ושכר ג"ע. עולם הנפש היא הנשמה שהיא מן העליונים ולכל חטא שאדם חוטא מתלכלכת בדעת הבהמי שבתוכו נעשית אדמה ונותנת דין למה נטתה ללכת אחרי דעת הבהמי שבתוכו, וזש"ה אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג

ילבינו וכתיב נכתם עונך לפני ואותה הנשמה נעשית מרוח אלהים שנאמר ויפח באפיו נשמת חיים וכך כל הנשמות יחדיו נעשו מרו"פ ובירר להן מקום לכל הנשמות אומה אומה לבדה ופירש להם אם ירצו לקבל התורה ולא רצו שום נשמות לקבלה לבד נשמתן של ישראל, וזש"ה וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתא מרבבות קדש וגו', ופירשו רבותינו דבנשמותן מיירי קרא ונשבעו יחד ג' הריעים גוף ונשמה ורוח הבהמי שלא יניחו זה את זה לכך כשהאדם ישן יוצאת נשמתו לחוץ וחוזרת דרך נחיריו והנה היא סמוכה לגופו וערה לפניו וכשהאדם רוצה להקיץ משנתו היא מעוררתו וכשהוא מקיץ בבהלה כשמקיצין אותו הנשמה ממהרת להכירו ולהכנס בתוך נחיריו ולכך אדם כשמקיץ משנתו בפתע פתאום הוא מתבהל ועי"כ שהנשמה יוצאת ומשוטטת אנה ואנה באים חלומות כי הולכת בדרך רחוק וחוזרת ומגדת לריעיה מה שמצאה ושראתה:

פרק ב

משנה א

עשרים ושתים וכו' יסוד שלש אמות, כדפרישית לעיל בסמוך בפ' א':

אמות. לשון עיקר התולדות:

יסודן כף זכות וכף חובה. פר"ס נשמה היא מתולדת אש והיא התולדה של אש יצר טוב מאד והיא חמה ולחה כי היא בדם ולכך תולדות דם חם ולח, ויצה"ר נברא בטבע קר ולח שהוא תולדות המים, ולכך אדם שתולדתו הוא קר ויבש דרכו להיות צדיק גמור, ומי שתולדתו ממים שהוא קר ולח דינו להיות רשע גמור, ומי שתולדתו מאויר שהרוח שהוא כדבר הנלוש ומעורב וממוצע בינתים שדומה קצת לאש וקצת למים דינו להיות בינוני, וזהו כף זכות וכף חובה ולשון. ולשון פי' רבינו דבר הנלוש, ומי שתולדתו אש שהוא בשוה ביצר טוב אין נוטל שכר כמי שתולדתו מים ודינו להיות רשע גמור וכופה את יצרו. מעשה במיאינצ"א באיש אחד ושמו סוקרא"ט הגלילי שהבין בספר זה והיה מבחין בצורת האדם ובמעשיו כשרואה את דמות צורתו להודיעו מה מעשיו, ואמר סוקרא"ט [על צדיק אחד] שהוא גנב ורוצח ונואף, חזרו וספרו לאותו צדיק מה שאמר עליו אמר אותו צדיק ודאי הוא חכם גדול ובקי בצורות כי יש לי טורח גדול לכוף את יצרי המתגבר עלי מאד מאד:

משנה ב

חקקן. פירוש עשה מהן דמות כתיבתן ובדרש דריש האותיות וצורתן למה כדאיתא בפרק הבונה:

חצבן. פי' ר"ס שעשה מהן נשמה ומפעילות וגופניות, אותיות הו"י הן הנשמה שאין שום דבור והברה בלתן, כלומר נוטריקון הבא מאותיות הו"י אֶה אוּ אִי ונוטריקון אֶה אֵי אוֹ יוצא מן הה' העשויה כמין פתח גג העליון, וסוף רגל דופן ימין ורגל שמאל הוא כמין ציר"י, ורגל ימיני באורך הוא כמין וֹ כזה ולכן משמשת לפעמים להברת אֶה כמו עשה בנה קנה, ולפעמים להברת אֶה כמו תעשה יבנה ודומיהן, ולפעמים להברת אֹה כמו ראה ראינו, ולכך עשאן נשמה לפי שהן שמו של הקב"ה, ומן מפעילות הם, א"ב (ד') כ"ל מ"ן ש"ת, א' אעשה, (ד' דהא), כ' כעשות, ל' לעשות, מ' מעשות, וכן כולם מפעילות הן, גופניות כגון ח"ט גז"ע ק"צ ספ"ר, לכך עשה ט' מפעילות כנגד ז' כפולות ושתי אותיות של שם י"ה וי' גופניות כנגד י"ס. שקלן עשה האלפ"א ביתו"ת במשקל אחד כולן במנין אחד שכל ג' אותיות ג"פ כמנין האמצעות כדפי' בפ"ק. המירן בתחלה א' קודמת ואח"כ ב' ואח"כ ג' כדאיתא במנין אלפ"א ביתו"ת היוצרת בכח אמירה שנתן להם הקב"ה ולקמן אפרש לה. וצרפן באות הקודמת חבר כל שאר האותיות ולעשות באותיות כן שעשע הקב"ה בהן אלפים שנה קודם שנתנה:

משנה ג

מקומות. פיר"ס אחה"ע בסוף הגרון. בומ"ף בשפה. גיכ"ק בשליש הלשון. דטלנ"ת בראש הלשון. זסשר"ץ בין השינים ובלשון נמוכה:

משנה ד

עשרים ושתים וכו' בגלגל רל"א. פי' מיוסדות כולם לעשות יצירה (הומוקולוס) שעושין גלגל ועיגול סביב הבריאה ומהלכין סביב העיגול ואומרין האלפ"א ביתו"ת רל"א שהרי יש בא' כ"ב אלפ"א ביתו"ת וכתבתים מן הצד וכן בב' וכן בכל האותיות סך הכל כ"ב פעמים הרי תס"ב ואינו מונה במשנתנו רק רל"א לפי שיש זוגות חציין דומות זו לזו כך פיר"ס. וסדר אמירת האלפ"א ביתו"ת סידר לנו בא' והמבין יבין לעשות כן בשאר האותיות, וכן כנגד (המפעילות) [הגופניות] ק"ץ גז"ע ח"ט ספ"ר שהם י' וי' פעמים כ"ב סך מניינן רכ"א:

וחוזר גלגל פנים ואחור, פיר"ס פעמים מקדים א' לב' ופעמים מקדים ב' לא'. וכן לקמן פירש ז' כפולות, פר"ס המליך בג"ד כפר"ת וכו' ואח"כ המליך גב"ד כפר"ת וכו' וכן י"ב פשוטות ה"ו ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק. וי"מ חוזר הגלגל פנים ואחור שנתן הבורא כח לאותיות שאדם בורא ברייתו מקרקע בתולה מגבלו וקוברו בקרקע ועושה עגול וגלגל סביב הבריאה ואומר בכל היקף והיקף אלפ"א בית"א אחת וכן ג' ד' תס"ב פעמים ואם הולך לפנים הבריאה עולה בחיים על יד כח אמירת האותיות שנתן בהם הקב"ה כח, ואם

ירצה לסתור מה שברא חוזר לאחוריו סביב באמירת האותיות ותשקע מאליה הבריה ותמות, וכן אירע מעשה לפני ריב"א ותלמידיו שעסקו בספר יצירה ורצו לבראות בריה וטעו בהליכתן והלכו לאחוריהן עד שנשתקעו בארץ עד טבורן בכח האותיות ולא היו יכולין לצאת וצעקו והקול נשמע לפני ריב"א ואמר להם אמרו האותיות מאלפ"א ביתו"ת ותלכו לפנים כמו שהלכתם לאחור וכן עשו ויצאו:

וזה סימן אם לטובה וכו', פיר"ס שאותיות ענג הפוכות מאותיות נגע, כך באמירתו לפנים יוצאה צורה ובחזרתו לאחור בכל עת תשקע הצורה בארץ, ופיר"ס וז"ל אם תתן דעתך בזה הספר לטובה להרבות עלוי המקום מענג ואם לרעה מנגע כי אין רעה מנגע:

משנה ה

כיצד שקלן. פירש ר"ס עשאן במשקל חציין של אותיות, וחציין ראשונה קודם לל' כולן טובות ואחר למ"ד כולן רעות:

והמירן א' עם כולן. פר"ס כשעשה אלפ"א ביתו"ת היוצרות נתן בתחילה אלפ"א ביתו"ת, א' עם כל האותיות כלומר בתחלה א"ב ב"ג ג"ד ד"ה ה"ו וכו' ומסיימת ת"א, ובשניה מתחלת א"ג ב"ד ג"ה וכו' ומסיימת ת"ב. וכתבתי בסימן, ראשונות נכתבות עם סדר א"ב, וזה, עשה אלפ"א בית"א א"ת ב"ש, ואח"כ א"ט ב"ח וכו' ואחרונה א"ל ב"ת וכו' וקבל מרבו שאומרים א"ל ב"ת קודם, לכן אחר א"ב הנכתבה א"ב ב"ג כתבתיה וכו'. וכן ב' עם כולן, כשהמליך הב' לעשות אלפ"א בית"א ב"ת ג"ש ד"ר ה"ק וכו' ומסתיימא ל"א נתן ב' בתחלת כל האותיות בתחלת אלפ"א ביתו"ת כגון ב"א וכו' ואחריו ב"ד ואחריו ב"ה וכו' וכן כולן. ומאותן האלפ"א ביתו"ת יוצאות האלפ"א ביתו"ת הנזכרות שהמליך עליהן ב' כדפירשתי והמבין יבין לעשות מכל האלפ"א ביתו"ת כמו שעשיתי וכתבתי באות הא':

חוזרת חלילה. פר"ס לשון מחול כלומר שהולך כבמחול כשרוצה לבראות, וחוזרת לקדמותה על החזרת המחול, ושמעתי כי אבן עזרא ברא בריה לפני ר"ת ואמר ראו מה שנתן הקב"ה באותיות הקדושות ואמר חזור (פנים) לאחור וחזרה לקדמותה:

כל הדבור, היוצא מהם. פר"ס שאין שום דבור אלא בהברת האותיות א"ה א"י א"ו והן יוצאות מאותיות הו"י שהן נשמה כדפירשתי לעיל. ולכן יש להן ולאמירתן כח מאת הבורא ית' לעשות היצור ולתת לה חיות ונשמה וזהו ששנינו ונמצא כל היצור יוצא בשם אחד. וי"מ (פר"ס) שבכל מעשה בראשית שנאמר יהי אור יהי רקיע שזהו שם אחד של הקב"ה יהי:

משנה ו

ה"ג יצר ממש מתהו. פיר"ס שיצר מרוח שהוא תהו מים וממים אש ומהם נעשו עמודי ארץ ושמים וכל צבאם. וי"מ שיצר בריותיו ונתן בהם חיות בהבל אמירת האותיות שהוא תהו בלי ממשות:

ועשה עמודים גדולים מאויר שאינו נתפס, שנאמר תולה ארץ על בלי מה. פיר"ס על יו"ד ספירות שהם בלימה. ולשון צופה ומימר, פיר"ס שצופה הקב"ה איזה מהן יעשה מפעילות וגופניות. וממיר מה ישתמעון בהשתנות תמורתן של אותיות שקרא לארץ ארץ, וכן לכל בריותיו ברייתם תמורים ומשונים זה מזה באותיות איך שהם:

וסימן לדבר כ"ב חפצים וגוף אחד, פיר"ס סימן לדבר שהכל בראם שעולה אותיות שתי שמותיו אהי"ה הוי"ה ושנוי אותיות של אלו הן א"י ה"ו וגימ' שלהן כ"ב כנגד כ"ב אותיות, וכנגד כל החפצים שבעולם שהן כ"ב, ג' ז' וי"ב סך כ"ב בעולם בשנה בנפש, ג' ראש בטן וגויה ז' שערים בראש וי"ב מנהיגים, וכן ג' בתלי וז' כוכבים וי"ב מזלות, וכן שנה קור וחום ורויה וז' ימים וי"ב חדשים. וזהו סימן מן הבורא שאותיות שלו עולין כ"ב, וברא כל אלו החפצים שהם כ"ב, ולקמן מפרש להו כל החפצים שהם כ"ב כל אחד על דגלו ועל מקומו:

פרק ג

משנה א

שלש אמות. פיר' לעיל שלכך קראן אמות שהן עיקר תולדות שמו"א:

זכות. פי' לעיל:

לשון. דבר הנילוש והמעורב:

משנה ב

שלש אמות אמ"ש סוד גדול ומופלא. פיר"ס אמ"ש הוא שם גדול ב"ה ובו יכולין להשתמש באמירתו וללכת יחף על האש:

וחתום בשש טבעות. פיר"ס שלש של אמ"ש מתחלק לששה פנים ובסמוך אפרש להו:

יוצאים אש ומים. פי' בפ"ב כשאמר שי"ן שרקה ועלתה למעלה וכשאמר מ"ם דממו מים למטה ושקע הרוח בינתים ולו קצת מתולדות האש שהוא חם וקצת מתולדות המים שהוא קר.

ה"ג ומחותל בהן זכר ונקבה. ופיר"ס אש שהוא זכר עולה למעלה לעולם וגם חומו יותר למעלה מלמטה וסימן לדבר קדרה על האש ומים נקבה ויורדין למטה ולכן כשהמים

בתוך הענן שהוא של אש ומתאוה הענן לעלות כדרך תולדות האש והמים מתאוין לרדת כדרך תולדות נקבה, ואז הרוח שהוא ממוצע בינתים ומחותל בו זכר ונקבה מעלה אותם לעננים בע"כ של מים למעלה עד לרקיע. ואך לעולם אין הרוח למעלה מעננים. וע"ז פר"ס מה שאנו שומעים ברקים ורעמים היינו מצפייתן של הקב"ה נראו הברקים ומצוה את הרוחות להוליך את העננים ומשמיעים קול כקול שבט המכה על האויר והומה ואינו נראה. ולעולם אין צפייתן אלא בקיץ שהבורא ית' צופה ומביט אל הארץ ומרחם עליה מפני שהיא תאבה למים לפיכך לעולם לא יהיו בימות הגשמים לא רעמים ולא ברקים.

ויס"ג מתחלקים זכר ונקבה, ופיר' כל דבר שבעולם בין כוכבים בין מזלות בין כל דבר בעולם ובריות בארץ ובימים זכרים ונקבות הם וכן כל הפירות והצמחים:

משנה ג

שלש אמות הן שמים נבראו תחלה מאש. פיר"ס מאש שיצא מן המים כמו שמפרש בפ"ק, אויר נברא מרוח. מרוח אלהים חיים נעשה רוח שהוא אויר:

בינתים בין האש ובין המים, ויש לו משתי תולדותיהן שהוא חם ולח:

בנפש ראש נברא. מאש נקל להבין שכשתכסה עיניך שלא יבא עליו אויר והוא נסתם ותזיז אותן דומה לך שיש אש בתוכן במראיתן, בטן ממים והוא קר ממאכל וממשתה של גויה:

משנה ה

שלש אמות חקקן. פי' לעיל עשה דמות צורתן:

חצבן באמירתן,

וצרפן. שהמליך פעמים שי"ן קודמת ופעמים מ' ופעמים א':

וצר בהן. ע"י הצירוף באמירתן שלש בעולם ושלש בשנה ושלש בנפש ומפרש והולך כיצד המליך אות א' וכו':

משנה ו

כיצד המליך אות א' ברוח וקשר לו כתר. פיר"ס שהמליכה והושיבה בראש תיבתן:

וצרפן זה עם זה. שחבר האותיות זו בזו, ובצד הא' אמ"ש, והשני אש"ם, וכן המליך מ"ם ושי"ן:

זכר ונקבה. פיר"ס דע לך כי יש אויר בעולם מוליד ומצמיח זכרים, וגם יש מצמיח נקבות בין בפירות בין בבריות, ויש רויה בשנה מולדת ומפרה בין זכרים בין נקבות. וכן בעולם כשהשי"ן בתחלת התיבה ואין מ"ם סמוכה לה בסופה זכר, ושש טבעות האמור למעלה אלו הן אמ"ש אש"ם מא"ש מש"א שמ"א שא"ם:

פרק ד

משנה א

שבע כפולות בג"ד כפר"ת. פיר"ס לכך נקראו כפולות לפי שפעמים הן דגושות ופעמים הן רפויות ולפי שיש בהן תמורות נתיסדו בהן דברים שיש להן תמורות ובדגשות נבראו הדברים החזקים כגון חיים שלום עושר זרע חן ממשלה חכמה וברפויות נבראו תמורתן שהן לשון קל. ופיר"ס שהן ותמורתן באין ע"י שברא בז' כפולות ז' כוכבים ששמם שצ"ם חנכ"ל ולקמן מפרש להו והן גלגל שלהן תחת התל"י שהוא כמין עקרב וכמין נחש עקלתון ונברא משלש אמות אש ומים ורוח, כי עשה לו הקב"ה ראש וזנב ונטהו ברקיע רביעי במעון החמה והעוקל שלו באמצעו, ולקמן בעז"ה אפרשנו על תלי בעולם כמלך על כסאו וכל הכוכבים והמזלות אדוקים בו והוא נתמנה מלך לנהגם בין בטוב בין ברע והוא המכהה אורן של כוכבים ומוליך ומביא הכל ממזרח למערב וממערב למזרח, והוא המחזר הכוכבים לאחור. והוא המיישרן הלוך ישר ועל ידו מתגלגלים הז' כוכבים שהם שצ"מ חנכ"ל וכן שנינו לקמן שלשה ע"ג שבעה, ולכל אחד מן הז' כוכבים יש להן חבורה בכוכבים וחכמי המזלות מכירין אותן, והז' כוכבים מושלין על הי"ב מזלות וכן שנינו לקמן שבעה ע"ג שנים עשר, והז' כוכבים וגלגליהן מאחרין גלגולם כנגד י"ב מזלות וגלגוליהם משל לשני גלגלים הנתונין זב"ז א' גלגל קטן שיש לו ז' ירכים ואחד גלגל גדול שיש לו י"ב ובהקיפן גלגל של ז' ניקף עם גלגל י"ב בשוה. והי"ב מזלות תהלוכם שוה אך הז' כוכבים אין תהלוכם שוה לפי שיש לכוכב א' כדור גדול המחברו ופעמים שמהלך כוכב טוב כנגד מזל רע ונעשה תמורה ורע הוא ופעמים שמקצת כוכב תהלוכו במזל טוב ומקצתו האחר במזל רע ולאדם שיהיה לו אותו מזל יהיה לו בראשונה טוב ולאחריתו רע ואם להפך להפך, ואם שני כוכבים יתחילו בבית אחד והם להקניט זה כנגד זה כגון חיים ומות יהיה האדם חולה, ובכך חכמי המזלות יודעים כמה פעמים יהיו חולים ומתי ימותו, ואעפ"כ אדון יחיד אמ"נ מושל בכולן וממלט אותן ע"י תפלה ותשובה ואין הכל תלוי במזלות וכן ארז"ל אין מזל לישראל:

משנה ב

כפולות כו' שבע ולא שש. פיר"ס דפירושו כנגד ז' קצוות ד' רוחות ולמעלה ולמטה והיכל הקדש באמצע. ופיר"ס ה"ג שבע ולא שש שש צלעות לששה סדרים והיכל וכו' וה"פ לכך בראו בז' ולא בו' כנגד שש צלעות שהן ו' עמודים שהן ממים ואויר שאינו נתפס והעמודים הם שנים למזרח ושנים למערב ואחד לדרום ואחד לצפון. ובין העמודים ו'

הפסקות והם קרואים סדרים ובצפון ובדרום יש עמודים הנקראים קוטבי צפון וקוטבי דרום והסדר של הגלגל בתוך תוכו ומתגלגל תוכו ממזרח למערב לעולם. ולכן הזי אשר בסדר אינם זזים לעולם חוץ מן הקוטב. ולכך עגלה נראית תמיד בצפון ועקרב בדרום. אך הי"ב מזלות שהן בין מזרח למערב משתנים שהם מתגלגלים לעולם ממזרח למערב ולכך מים שהן במערב הגלגל מוליכם למזרח. ועל כן כל הנהרות והמעיינות נובעים ממזרח והולכים למערב אל הים. ומשם הם שבים ללכת. וכן התהום ע"י הגלגל. ואותן שש הצלעות עם סדריהן למטה הן המקיפין את התהום כי העולם ככפה והגלגל אינו זז ממקומו כי הוא העולם עומד תמיד והגלגל שבקוטב צפון ודרום העגלה לצד צפוני לעולם ואינו זז כדפירשתי: והנה תצייר צלעות וסדרים קוטב צפון ודרום ותלי אשר על שבע כוכבים שהם שצ"ם חנכ"ל, ועל כי העולם אינו בנוי אלא מחציו ולצד צפוני ולכך העגלה אשר בצפון נראית לנו והעקרב אינו נראה לעולם וחכמי המזלות אינן מכירין את העגלה. והחמה בקיץ מקפת מקרן מזרחית צפונית דרך חצי העולם שהוא פאת מואב עד קרן מערבית צפונית ובחורף הוא מושך קצת לצד הדרום עד העליה השביעית שהיא עקרב ולכך הקור והשלג נתון בצפוני שנאמר וממזרים קרה. ובקיץ שהחמה משוכה לצד צפוני מתחמם העולם, ובחורף שמושכת החמה לצד דרומי קור בעולם הבנוי בצפוני, ופיר"ס דלכך העולם בנוי לצד צפון לפי שאין שום בריה יכולה לעמוד לצד דרומי מפני רב החום שבו ראש התלי שהוא של אש כמו שאפרש לקמן. ובחצי של עולם הוא פאתי מואב. ויש שם בור עמוק ביותר ואבן גדולה סמוכה לו והיא גדולה ביותר. ובתקופת תמוז בחצי היום שהחמה בראש כל אדם אין שום צל בשולי הבור ולא סביב לאבן. ומפאתי מואב לסוף העולם יש שבע ראות עין, ופיר"ס דאקרי ראות עין כוכב רחוק הנראה לו, וראיה ראשונה מפאתי מואב עד ערביא, שניה לספרד, (שלישית רביעית ששית חסר כאן). חמישית בארץ האיים בעיר גינשישטר"א. שביעית עגלה שהיא בצפון ובסופו. והיכל הקדש בתוך נושא את כולן. פיר"ס (אותו) בציור עגול, המצוייר הוא גלגל עולם וצלעותיו וסדריו נתונים בתהום מכל צד וא"כ אמציעתו הוא העליון והוא בנוי שרפרף ע"ג שרפרף עד למעלה. וכשהקב"ה מתרצה בתפלת עבדיו ממיך שכינתו לשרפרף התחתון וכשהוא קץ בהם בפשעם עולה לשרפרף העליון שנאמר ועליה למרום שובה ומשם הוא נושא את כולם שלא כדרך הנשאים, ולשבר האוזן כתבתי זה. ואל תתמה שהעולם בנוי כאגנא, בשר ודם כשעושה כפה באבן העליון הוא המפתח ומסדיק כל הכפה כך להבדיל אלף אלפים היכל שהוא מאמרו ומרום על כל כפות העולם מחזקת

את כל העולם ומשאו [*כ"ה בנ"י] בשכמל"ו בכי"מ. במשנה בספר מרכבה מפרש ברוך כבודו של בורא ממקומו שהוא זורח על כרוב המיוחד מצד מערבי שאין שם פרשז ענן:

משנה ד

ז' **כפולות חקקן**. פיר' לעיל עשה דמות צורתן.

חצבן באמירתו. צרפן פעמים הקדים זו פעמים הקדים זו ולקמן מפרש לה. המירן פעמים דגושות פעמים רפויות לצור בהן וליסד התמורות כדפירשתי, וצר בהם כוכבים בעולם לקמן מפרש לה חנכ"ל שצ"ם. וימים בשנה ז' ימי השבוע:

ושערים בנפש. ז' שערים ונקבים יש בראש ב' עינים ב' אזנים ב' נחירים והפה ובכולם בנה ז' זכרים וז"נ:

כיצד צרפן וכו'. פירוש (לקמן) ב' אבנים בונות שתי בתים ג' בונות ו' בתים. ב' בונות ב' כגון א"ב ב"א, ג' בונות ו' כגון אב"ג אג"ב בג"א בא"ג גא"ב גב"א. (פיר"ס דסימן לדבר עולה למנין בתים שלהם כסך חשבון אותיות אחרונות כגון בג"ד ד' פעמים ג' שהן י"ב). ופיר"ס ראה רמז חשבונם כיצד ב' פעמים אחת הרי שתים, ג' פעמים שנים הרי ו', ד"פ ו' הרי כ"ד, ה"פ כ"ד הרי ק"כ. דבור של ו' אותיות, ו' פעמים ק"כ (נכתבות ונקראות וזהו ה' בונות ק"כ) עולין תש"כ, ז"פ תש"כ עולין ה' אלפים וארבעים. הרי בענין זה (המונה) עולה לחשבון גדול עד כי חדל לספור כי אין מספר. וזה החשבון עולה כך בלא נקוד אך בנקוד אין חקר ואין מספר, ואם נמצא חכם ומונה חשבון שהיה עושה מכ"ב אותיות דבור אחד ומגלגלו באותיותיו ובנקודיו ובחשבון הזה דברים כלולים ודבריו בדולים מלא דבור חצי דבור שליש בדבור פי שנים בדבור אחוז זה בזה. ישמעם לא ישמעם לא ישמעם ישמעם. היה מוצא כל הלשונות שבארץ אבל אינו בעולם אלא מי שאין לו שני זהו לשון מר"ס, וצ"ע להבין. ואלו כוכבים שבעולם חנכ"ל שצ"ם. וזהו סדר תהלוכם כל ימות השנה. כצנ"ש חל"ם בלילות. חל"ם כצנ"ש בימים וסימן אם כל חי וכל אחד משמש שעה א' וי"ב מזלות תחתיהן. פירוש עגול אמצעי ראשון יצוייר בו תלי בתוך [ג' אמ"ר. והם בתוך] ז' כוכבים. וז' כוכבים בתוך י"ב מזלות. וכן שנינו א' ע"ג ג'.. ג' ע"ג ז', ז' ע"ג י"ב, וז' כוכבים כמהלכם ביום כך מהלכם בלילה לבד חמה ולבנה שהם משתנים מהלך חיל אחד מדי יום יום וכמו שאפרש לקמן כל סדר מעשה התלי והגלגלים וגם על תלי בגלגל כמלך על כסאו:

משנה ה

פיר"ס כיצד כו' המירן וצר בהם. המליך אות ב' וקשר לה כתר וצרף האותיות זו בזו ועשאן דבור אחד ובנהו בג"ד כפר"ת וצר בו שבתאי בעולם, ושבת בשנה, פה בנפש, ומות ותמורתו חיים:

משנה ו

המליך אות ג' וקשר לו כתר וצרף האותיות זו בזו ועשאן דבור אחד ובנהו גב"ד כפר"ת וצר בו צדק בעולם וא' בשבת בשנה, ועין ימין בנפש, ושלום ותמורתו מלחמה:

משנה ז

המליך אות ד' וקשר לו כתר וצרף האותיות זו בזו ועשאן דבור אחד. ובנהו דג"ב כפר"ת וצר בו מאדים בעולם וב' בשבת בשנה ועין שמאל בנפש וחכמה ותמורתה אולת:

משנה ח

המליך אות כ' וקשר לו וכו' ובנהו כפרית בג"ד וצר בו חמה בעולם וג' בשבת בשנה ואף ימין בנפש. ועושר ותמורתו עוני:

משנה ט

המליך אות פ' וכו' ובנהו פר"ת בגד"כ וצר בו נגה בעולם וד' בשבת בשנה ואף שמאל בנפש. וזרע ותמורתו שממה:

משנה י

המליך אות ר' וכו' ובנהו רתב"ג דכ"פ וצר בו כוכב בעולם. וה' בשבת בשנה, ואזן ימין בנפש וחן ותמורתו כיעור:

משנה יא

המליך אות ת' וכו' ובנהו תב"ג דכפ"ר וצר בו לבנה בעולם וו' בשבת בשנה ואזן שמאל בנפש וממשלה ותמורתה עבדות, החצה אלהים [*כ"ה בנ"י בדפוס מנטובה, בסוף ס"י] את ג' העדים ההמה והעיד כי הוא אלהים חיים ואין זולתו, עולם בפני עצמו, שנה בפני עצמה, נפש בפני עצמה, ושלשתן מעידין כי הוא אחד ואין לו שני ואין עוד מלבדו ב"ה וב"ש יתי:

פרק ה

משנה א

שתים עשרה אותיות פשוטות. פירש ר"ס לכך נקראו פשוטות ולא כפולות לפי כשהן לבדן אינן לא רפויות ולא דגושות, ומיהו כשיתחברו עם אותיות אחרות יש בהן דגושות

ורפויות, ועל כן יש להם תמורות כמו בג"ד כפר"ת. ואלו הן תמורותיהן תמורות ראיה עורון, תמורות שמיעה חרשות, תמורות ריחה תחרות, תמורות שיחה אלמות, תמורות לעיטה רעבון, תמורת תשמיש סרוס, תמורות מעשה מנוחה, תמורות הלוך חגרות, תמורות רחמים רוגז, תמורות שחוק כעס, תמורות הרהור עצה, תמורות יגון שמחה, תמורות שינה עירות:

ה"ו ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק. פיר"ס כנגד גלות מצרים על כי י"ב המזלות שנבראו מי"ב אותיות פשוטות גימ' ה"ו ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק. כך היה ישובה של מצרים, כיצד בדור הפלגה נבנית חברון וכתיב וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים ואע"פ שדרשו רבותינו דרשה נכונה אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ומדור הפלגה עד שלקו מצרים היו תנ"ב שנה הסר ז' מתנ"ב וישאר תמ"ה נמצא ישובה של מצרים היה תמ"ה שנים וכך עולה גימ' ה"ו ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק, ועל פי דינם נקראו המזלות בשמות ה"ו טלה שור. נוצר בהם ובמהלכם, טלה שור אלו יצחק ואברהם, ז' יעקב שהיה זן י"ב שבטים ונזונו מיוסף ונזדמן בשכם והציל בניו ובנותיו ועבדיו ואמהותיו תאומים כנגד יעקב שנעשה תאום לעשו שגלה למצרים. ח' סרטן גלות מצרים סרטן היא חיה גדילה במים נוצרה לרפואה עורו לנוי בשולי בגדי מלכים וכנוי סרטן לאור"א בלעז מה מעשיו בים עובר לשאת במשאות במים על גבו לשאר סרטנים, ולא נמצא דבר זה לשאר חיה ובהמה. ט' אריה פרעה טורף כאריה וטיאט כל השבטים להאבידם ולכלותם. י' בתולה מחללת בת יהודה בתולת ישראל וראה והנה עתה עת דודים. ל' מאזנים לידון הבתולה מן האריה. נ' שלט וגדל עצמו לשון צר ואמר מי השם. עקרב כעקרב העוקץ בעצמו. ס' מזל קשת הוא פרעה שסבב את ישראל על הים לירות חץ מן קשתו כד"א אמר אויב. ע' אהרן ומזלו גדי ע"ש גדי עזים. צ' ע"ש ישראל שצדו ועשו מצרים כמצודה שאין בה דגים דכתיב וינצלו את מצרים ודלו בהם כמו בדלי, ק' ניתן למאכל לקופין וגם לדגים זש"ה תתנהו מאכל לעם לציים, אלו י"ב שבטים לכך נדונו בי"ב מזלות שנאמר כי לא שלם עון האמרי עד הנה. פיר"ס לא נתמלא סאתם עד מלאת האותיות ה"ו ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק. שתים עשרה פשוטות י"ב גבולי אלכסון מפוצלין לו' סדרים ומפסיק וכו'. פיר"ס י"ב יש בין העמודים ובין הסדרים בתהום המעמידים העולם ואותן העמודים הן ממים כדפירשנו ולמטה מקו ירוק המקיף את התהום, ואותן י"ב בין העמודים ובין סדרים נבראו בי"ב אותיות פשוטות ולכך שנינו גבול מקצעות למזרח ולמערב לצפון ולדרום לארבע מקצעות כאשר פירשתי בספר זה, כי הששה עמודים הם ד' למזרח ולמערב ב'

לצפון ולדרום ב' ובהם קוטבי צפון ודרום. רומית פירוש למעלה מקו הירוק ס' אמות והן הם הויו"ת העולם:

משנה ב

י"ב פשוטות חקקן. פי' לעיל עשה דמות צורתן:

חצבן. בפה:

וצרפן. פעמים הקדים זו פעמים הקדים זו:

שקלן. לא פי' אמאי גרסינן שקלן בי"ב פשוטות ולא בג' אמות ולא בז' כפולות, ולפי' ר"ס דפי' דנעשו לגימ' דגלות מצרים ניחא:

המירן. פיר"ס דיש תמורה לי"ב פשוטות כמו לז' כפולות לפי שפעמים בחיבור אותיות אחרות פעמים נדגשות ופעמים רפויות:

ותמורתן פיר' בספר זה. אי נמי יש לפרש פעמים הקדים זו ופעמים הקדים זו,

צרפן חבר שאר האותיות למקודמות. ופיר"ס חקקן אות ה' בראש הדבור וק' בסוף הדבור ה"ו ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק וצר בו מזל טלה בעולם וחדש ניסן בשנה וכבד מנהיג בנפש.

המליך אות ו' בראש וק' בסוף ובנהו ו"ה ז"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק וצר בו שור בעולם ואייר בשנה ומרה מנהגת את הנפש.

המליך אות ז' בראש וק' בסוף ובנהו ז"ו ה"ח ט"י ל"נ ס"ע צ"ק וצר בו תאומים בעולם וסיון בשנה וטחול מנהיג בנפש.

המליך אות ח' בראש וק' בסוף ובנהו ח"ז ו"ה ט"י ל"נ ס"ע צ"ק וצר בו סרטן בעולם ותמוז בשנה המסס מנהיג את הנפש.

המליך אות ט' בראש וק' בסוף ובנהו ט"ח ז"ו ה"י ל"נ ס"ע צ"ק וצר בו אריה בעולם אב בשנה וכוליא הימנית מנהיג בנפש.

המליך אות י' בראש וק' בסוף ובנהו י"ט ח"ז ו"ה ל"נ ס"ע צ"ק וצר בו בתולה בעולם ואלול בשנה וכוליא שמאלית בנפש.

המליך אות ל' בראש וק' בסוף ובנהו ל"י ט"ח ז"ו ה"נ ס"ע צ"ק וצר בו מאזנים בעולם ותשרי בשנה והושט בנפש.

המליך אות נ' בראש וק' בסוף ובנהו נ"ל י"ט ח"ז ו"ה ס"ע צ"ק וצר בו עקרב בעולם ומרחשון בשנה ובטן בנפש.

המליך אות ס' בראש וק' בסוף ובנהו ס"נ ל"י ט"ח ז"ו ה"ע צ"ק וצר בו קשת בעולם וכסלו בשנה ויד ימין בנפש.

המליך אות ע' בראש וק' בסוף ובנהו ע"ס נ"ל י"ט ח"ז ו"ה צ"ק וצר בו גדי בעולם וטבת בשנה ויד שמאל בנפש.

המליך אות צ' בראש וק' בסוף ובנהו צ"ע ס"נ ל"י ט"ח ז"ו ה"ק וצר בו דלי בעולם ושבט בשנה ורגל ימין בנפש.
המליך אות ק' בראש וה' בסוף ובנהו ק"צ ע"ס נ"ל י"ט ח"ז ו"ה וצר בו דגים בעולם ואדר בשנה ורגל שמאל בנפש. ופיר"ס י"ב מנהיגים כל אחד כפי עבודתו, המוח הוא העליון וכחו חם ולח ונשמת אלהים חיים שוכן בין שני קרומין ולכך ימות האדם כשניקב אחד מן הקרומים והנשמה חמה ויבשה והמוח כפתילה בתוך הנר ומושכת אליה לחלוחית העולה מן הריאה אל הראש על המוח לחות הבא לו ממנה והיא נקשרת בחום המוח והדם ושניהם מעמידים שלהבת הנשמה שהיא כנר הדולקת שנאמר נר אלהים נשמת אדם חופש כל חדרי בטן ולולא קרות הקור העולה מן הריאה אל הראש האש שורפת מיד המוח ולולא חמימות המוח לחלוחית קור הריאה שהיא כמים מכבה את הנשמה שהיא כאש, ולכך אדם נטרד דעתו כשאינו אוכל ואין קרות הקור מעמדת את המוח והנשמה דולקת את אורה על הלב ועל הכליות, והחכמה והתבונה בלב. הריאה חובקת את הלב כאדם המחבק את אהובתו וקורתה מקררת את הלב ולבתו וחומו המלהיבים אותו בלבת מרה האדומה, נמצא הריאה אוהבת הלב והמוח, (הלב) והלשון וחיך הגרון ושן ושפה מליצי רעיוני הלב, הכבד מכין מאכל הלב ושולח אליו ארוחתו, מרה האדומה היא אש הגוף ותנורו וכירתו ומבשלת אכילתו, והמסס הוא היורה קאדייד"א בלעז נתונה על האש שהיא המרה האדומה ולכך כשאין מאכל בתוכה נעשית כמחבת הנתונה על האש בלי מאכל שנשרף הכל ומתוך כך אדם המתענה מתעלף וכשיש מאכל תוך המסס או משקה נעשית כרוב מים הנשפכין על האש ומכבין אותו, ולכך אדם חולה מרוב מאכל ומשתה. הקרקבן טוחן ומבשל שנית. הקיבה היא שפחת האהל ומבררת מהן מאכל לשפחות לחלאת', ושולחת את החלאה אל בני המעים ולפי הטבעת שקורין בלעז טבחיא להוציא חוצה, וסלת המאכל מכינה ושולחת אל הכבד. והכבד מחלק הארוחה לארבעה. הסולת ללב ונהפך לדם חם ולח והלב מחלק לכל עבדיו לרוח חיים ולכל הדפקים העליונים והתחתונים. השנית שואבת הרוח עם עשן המסס והאויר הנשאף בריאה מתערב עם ליחת הריאה והעשן ועולין יחד הרוח והעשן אל האש אל שני נקבים קטנים היורדים מן החוטים אל ערלת הגרון והם ד' נקבים, בערלת הגרון ב' וב' דבוקים אליה בתוך החיך. ודע כי כן הוא שהרי נגררים מן החוטם דרך הפה וגם כשתקפוץ פיך תוציא הבל דרך האף, וגם נמי דרך אותן נקבים מעלה רוח וליחה ועשן אל המוח דרך אותן נקבים להחזיר המוח בליח פן ישרף בלבת הנשמה. השלישית למרה, הרביעי לטחול, וחום הכליות מעורר תאות משכב דודים, (י"ח מנויים) והם ב' תאים וראש אחד

מעורר תאוה לראש המעור ושרשו בכליות, והטחול היא מרה שחורה קרה ויבשה ונדבק הטחול להמסס לקרר חום המאכל קצת פן ישרף בחום מרה האדומה החמה והיבשה ומן האדומה יקיא הכבד להוריד לקיבה ולמעים דקים ולצרצור שהוא פי הטבעת והיא הצואה. הנבל קשורה תחת תאות הוצאת השתן, והנבל כלו סתום לבד בהוצאת השתן והוא שואב ומוצץ מן הכל את תעלת המים היוצאים ממצוי הדם עם שאר הטבעים ולכן נצבעו ד' הטבעים הדם. אדום חם ולח, המרה אדומה חמה ויבשה הריאה ליחתה קרה ולחה, המרה האחרת שחורה קרה ויבשה ולכן כשהאדם ממוסך מן ד' תולדות והוא בריא היטב צבע השתן אדום שחור מראה פטמת אתרוג ואם הוא משתנה שהוא רבה על רעיו אז צריך לתת לו דבר הממעטו וזה תחלת דין השתן איך משתנים ד' טבעים ובכאן באים עלילות התחלואים, דע כי הם באים וגדלים ע"י ד' העתים וע"י המאכלים הנאכלים. והעתים משתנים לד' הטבעים מועד האביב הוא חם ולח ובו ימשול הדם לצאת מגבוליו ולהתגאות על ג' היסודות, מועד הקיץ הוא חם ויבש ובו תמשול מרה האדומה לצאת מגדולה להתגאות על רעיה, מועד החורף הוא קר ולח ובו תמשול הליחה להתגבר על רעיה. אם יהיו ד' זמנים אלו שווין ומוסכמים בטבעם בימי שמש ובימי גשם ורוח בדינם ובמשפטם גם מוסדות טבעי הגוף יהיו שמנים ובריאים בטבעם ואם לא ישוו זמני השנה כמו אם ימשך זמן הקור בתקופת ניסן הוא מועד האביב אז תגדל הליחה ולא יתחזק הדם בכחו בזמנו, ואם תהיה תקופת הקיץ רבה בחום ויובש לפניה או לאחריה אז תגדל האדומה להלהיב הדם בחומה וייבש וישפל כח הליחה ויתערב יבשות השחורה עם יובש האדומה להשפלת טבע אדם הנקל מכל חולי הגוף כי יחלה גם בדעת ביובש המוח ותפרח הדעת ממקומות מחבואם כי חדל מקום הוא ותשכון הנשמה על המוח בחומו ביובשו כאשר תפרח שלהבת הפתילה בכלות השמן מהנר ויתערב חום השחורה באדומה לעלות אל הראש וידבר בבלי דעת. ואם תהיה תקופת החום ומשפטה בקור ויובש אז תתגדל השחורה למיני נגעים וישפל הדם ותעזור הליחה להשחית ויתערב שם גם יובש האדמה. ואם תגדל תקופת ניסן הוא החום בחומו אז יגדל הדם וראוי להריקו ולהקיזו פן תכבד ידו על שאר היסודות לעורר הנגעים. הנה פרשתי י"ב מנהיגים לנפש לשון רבותי, ופיר"ס ואע"פ שיצר טלה וניסן באות אחת אין טלה מושל בכל חודש ניסן אלא מתקופת ניסן עד ל"י תק"ס ל' יום י' שעות תק"ס חלקים שהם חצי שעה וכן שור אחריו וכן תאומים אחריו ומשלימים בצ"א יום וז' שעות ומחצה סך העולה ג"פ ל"י תק"ס, ובתקופת תמוז מתחיל סרטן ואחריו אריה ואחריו בתולה וכן מאזנים עקרב קשת לתקופת תשרי וכן גדי דלי דגים לתקופת טבת לא פחות ולא יותר. וקבלה הוא בידינו כי

אין תקופה עוברת חברתה כי אם חצי כוכב ולא תחזור עוד לכוכבה עד ז' שנים, וחדשי חמה עובר על חבירו כוכב אחד ותשצ"ג חלקים, והשנה חוזרת חלילה לכוכבה (י"ד תשרי), ושנה מעוברת עוברת חברתה שעה א' ותקפ"ט חלקים וחדשי הלבנה עובר על חבירו מזל אחד חסר שעה אחת תר"י חלקים ז' דקים י' נקודים ט"ו חריפות וג' רבעים, ולשנה פשוטה י"א מזלות וי"ט חלקי מזל וב' שלישי חלק ול"ז חלקים ב' דקים י"א נקודים י"ג חריפות וחצי נמצא חוזר לאחוריה י' מעלות וקרוב לשליש מעלה. ושנה מעוברת י"ט מעלות חסר ה' שתות וי"ד דקים ג' נקודים ה' חריפות ורביע חרף (באלו הם רעים', ואלו י"ב המזלות אם יארעו באלו הכוכבים רעים הם. זה הכלל בידך אש ועפר שונאים, אש ורוח אוהבים, אש ומים שונאים, עפר ומים אהובים, עפר ורוח שונאים, אש ואש אוהבים:

לדעת מזלו יחשוב שמו ושם אמו וישליכם י"ב י"ב והמותר ישליך על טש"ת סא"ב מע"ק גד"ד ובאיזה שיכלה חשבונו מזלו הוא. ולדעת כוכבו יחשוב שמו ושם אמו וישליכם ז' ז' והמותר ישליכם על כל"ש צמח"ן, וי"א י"ב י"ב. לדעת נלחמים, במינו עליון מנוצר שלא במינו תחתון מנוצח, שווין בזוגות ד' ו' ב', א' מנוצח, שווין בפרק תובע מנוצח וכן באיש ואשה שהאיש תובע וכשלא נחלפו שמותן ובהשלכה ט' ט' אם יהיה זנב התלי בא' מד' פרקים דוחה בין טוב ובין רע. ובשנת ד' אלפים ותש"ו שנה בכ"ח לירח אלול של חמה נכנס זנב התלי בדלי במזרח וראשו באריה במערב ועושה שם י"ח מחדשי חמה שהוא ל' י' תק"ס ואח"כ הכניס זנבו בגדי וראשו בסרטן כה משפטו כל הימים, וכן פירש אבן עזרא כי מהפך זנבו ממזל למזל כל שמנה עשר חדש, ורבותינו פירשו לנו שאינו זז לא ראשו ולא זנבו אך מתהפך בטנו לגבו ראשו על קוטבו.